

Študijná príručka: Južná Afrika

Kvíz s krátkymi odpoveďami

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2-3 viet na základe poskytnutého textu.

1. Opíšte geografickú polohu a pobrežie regiónu južnej Afriky.
2. Čím je charakteristický Stolový vrch a aké ďalšie útvary sa nachádzajú v jeho blízkosti?
3. Vysvetlite, aký vplyv má Benguelský prúd na podnebie a prírodu západného pobrežia južnej Afriky.
4. Čím je výnimočné vodstvo rieky Okavango a aký typ oblasti vytvára?
5. Ktoré nerastné suroviny sú kľúčové pre ekonomiku Juhoafrickej republiky (JAR)?
6. Čo bol apartheid a ako sa prejavoval v spoločnosti JAR?
7. Aké sú štyri hlavné turistické lákadlá v Namíbii podľa textu?
8. Ktorá udalosť a nerastná surovina prispeli k rýchlemu ekonomickému rozvoju Botswany?
9. Opíšte geografickú polohu Lesotha a jeho najväčšie prírodné bohatstvo, ktoré je dôležité aj pre susednú krajinu.
10. Ktorý európsky moreplavec ako prvý oboplával Mys dobrej nádeje a ako ho pôvodne nazval?

Kľúč správnych odpovedí

1. Región južnej Afriky je na západe obmývaný Atlantickým oceánom a na východe Indickým oceánom. Pobrežie je málo členité, bez výrazných zálivov či polostrovov. Najjužnejším bodom kontinentu je Strelkový mys, kde sa pomyselné stretávajú oba oceány.
2. Stolový vrch, vypínajúci sa nad Kapským Mestom, je charakteristický svojím tvarom pripomínajúcim stôl, ktorý tvoria strmé bočné steny a plochý vrchol. Zvetrávaním boli od neho oddelené samostatné kopce Diablov vrch a Levia hlava. Všetky tieto útvary sú súčasťou národného parku Table Mountain.
3. Studený Benguelský oceánsky prúd ochladzuje a vysušuje západné pobrežie južnej Afriky. Tento vplyv spôsobil vytvorenie púšte Namib tesne pri pobreží. Spojenie studenej vody a teplého vzduchu z pevniny navyše často vytvára hmlu, ktorá prispela k stroskotaniu mnohých lodí na Pobreží kostier.
4. Rieka Okavango je výnimočná tým, že neústi do oceánu, ale končí vo vnútrozemí. Vytvára širokú vnútrozemskú deltu, kde sa jej voda postupne vyparuje. Takáto oblasť, z ktorej voda neodteká do mora, sa nazýva bezodtoková oblasť.
5. Juhoafrická republika má najrozvinutejšiu ekonomiku v Afrike, založenú na bohatstve nerastných surovín. V krajine sa nachádza väčšina svetových zásob platiny, chrómu a mangánu. Významná je aj ťažba čierneho uhlia, zlata a diamantov.
6. Apartheid bola oficiálna rasistická politika v JAR v rokoch 1948–1990, ktorá presadzovala prísne oddeľovanie obyvateľov podľa farby pleti. „Nebieli“ obyvatelia mali zakázaný vstup na miesta určené pre „bielych“, ako reštaurácie či nemocnice, a boli pre nich zriadené špeciálne rezervácie, tzv. bantustany.
7. Turistické lákadlá v Namíbii zahŕňajú: národný park Etosha so soľnou panvou a zvieratami, ako sú nosorožce čierne; turizmus zameraný na spoznávanie etnických skupín (napr. Krovákov); miesta z čias nemeckej kolonizácie; a Pobrežie kostier s vrakmi lodí.
8. K rýchlemu ekonomickému rozvoju Botswany prispelo objavenie diamantov v púšti Kalahari. Vďaka tomu sa Botswana zaradila medzi rýchlo sa rozvíjajúce štáty a stala sa druhým najväčším producentom diamantov na svete (podľa údaju z roku 2019).
9. Lesotho je vysokohorský štát ležiaci v Dračích vrchoch, ktorý je zo všetkých strán úplne obkolesený Juhoafrickou republikou. Jeho najväčším prírodným bohatstvom je voda, ktorú tunelmi odvádza a dodáva do JAR, čím sa pre ňu stáva dôležitou zásobárňou vody.

10. Prvým Európanom, ktorý oboplával Mys dobrej nádeje, bol Bartolomeo Diaz. Pôvodne nazval tento výbežok Mys búrok, pretože námorníci ho považovali za najnebezpečnejšie miesto plavby do Indie. Prekonanie tohto miesta im však dalo nádej na pokojnú plavbu.

Návrhy na esejistické otázky

1. Porovnajte prírodné podmienky (povrch, podnebie, vodstvo, rastlinstvo) západného a východného pobrežia južnej Afriky. Vysvetlite, aké faktory spôsobujú hlavné rozdiely.
 2. Analyzujte význam ťažby nerastných surovín pre hospodárstvo štátov južnej Afriky. Zamerajte sa na Juhoafrickú republiku, Botswanu a Namíbiu a uveďte konkrétne suroviny a ich význam.
 3. Detailne opíšte politiku apartheidu v Juhoafrickej republike. Vo svojej eseji sa zamerajte na jej hlavné prejavy v spoločnosti, časové ohraničenie a osobnosť Nelsona Mandelu v boji proti nej.
 4. Diskutujte o úlohe cestovného ruchu v regióne južnej Afriky. Na príkladoch z Namíbie, Botswany a Lesotha ilustrujte rôzne formy turizmu, ktoré tieto krajiny ponúkajú.
 5. Charakterizujte politické a ekonomické usporiadanie kráľovstiev Lesotho a Eswatini. Porovnajte ich geografické špecifiká, hlavné zdroje príjmov a spôsob vlády.
-

Slovník kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Apartheid	Oficiálna politika rasovej segregácie a diskriminácie uplatňovaná v Juhoafrickej republike v rokoch 1948–1990, ktorá prísne oddeľovala obyvateľstvo podľa farby pleti.
Bantustany	Černošské rezervácie s určitou formou samosprávy, zriadené na území JAR počas politiky apartheidu.
Benguelský prúd	Studený oceánsky prúd v Atlantickom oceáne, ktorý ochladzuje a vysušuje západné pobrežie južnej Afriky, čím spôsobil vznik púšte Namib.
Bezodtoková oblasť	Územie, z ktorého voda neodteká do mora alebo oceánu. Voda sa z neho stráca len vyparovaním alebo vsakovaním, ako napríklad v delte rieky Okavango.
Buš	Miestny názov pre savanu v južnej Afrike, ktorú tvoria nízke krovinaté porasty s ojedinelými stromami, ako sú baobab alebo akácia.

Dračie vrchy (Drakensberg)	Sopečné pohorie pri juhovýchodnom pobreží južnej Afriky s najvyšším vrcholom Thabana Ntlenyana (viac ako 3 400 m n. m.). Pramenia tu rieky Orange a Limpopo.
Guáno	Nahromadený a stuhnutý trus morských vtákov alebo netopierov. Používa sa ako veľmi účinné prírodné hnojivo a jeho ťažba je dôležitá napríklad v Namíbii.
Kalahari	Rozsiahla panva a púšť vo vnútrozemí južnej Afriky. Jej juhozápadnú časť tvoria vysoké červené pieskové duny, iné časti sú porastené suchomilným rastlinstvom.
Krováci (Bušmeni)	Etnická skupina pôvodných obyvateľov južnej Afriky, žijúca prevažne v oblastiach púšte Kalahari. Sú známi svojím tradičným spôsobom života.
Mys dobrej nádeje	Významný mys na pobreží južnej Afriky, historicky dôležitý pre námorné cesty do Indie. Pôvodne bol Bartolomeom Diazom nazvaný Mys búrok.
Namib	Púšť nachádzajúca sa tesne pri západnom pobreží južnej Afriky, ktorej vznik podmienil studený Benguelský prúd.
Pobrežie kostier	Severná časť pobrežia Namíbie, známa časťami hmlami a nebezpečnými útesmi, na ktorých stroskotalo mnoho lodí. Ich vraky sú dnes turistickou atrakciou.
Strelkový mys (Cape Agulhas)	Najjužnejší bod afrického kontinentu, ležiaci na 34° južnej geografickej šírky. Je to miesto, kde poludník 20° v. g. d. pomyselne oddeľuje Atlantický a Indický oceán.

Stolový vrch (Table Mountain)

Vrch s charakteristickým plochým vrcholom, ktorý sa týči nad Kapským Mestom v Juhoafrickej republike. Je súčasťou národného parku a obľúbenou turistickou atrakciou.